

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr inż. Katarzyny Łasińskiej
pt. „ Finansowanie sektora szkolnictwa wyższego w polityce Polski w latach 2010 – 2023:
casus Uniwersytetu Zielonogórskiego”

Praca przygotowana w Uniwersytecie Zielonogórskim

Promotor : dr hab. Piotr Kwiatkiewicz prof. UAM

Przedstawiona do oceny dysertacja dotyczy finansowania sektora szkolnictwa wyższego w Polsce, jako istotnego elementu polityki publicznej podejmowanej przez organy Państwa w celu rozwiązywania problemów społecznych w sferze edukacji. Edukacja jest współcześnie ważnym obszarem, który podlega znaczącym zmianom. Zmieniają się w znacznej mierze uwarunkowania procesu edukacyjnego, co w odniesieniu do poziomu szkolnictwa wyższego wymaga znajomości coraz bardziej złożonych aspektów prawno-organizacyjnych i finansowych a także interdyscyplinarnego podejścia, integrującego różnorodne perspektywy teoretyczne i metodologiczne związane z zapewnieniem jakości kształcenia oraz usytuowaniem pozycji uczelni wyższych w otoczeniu społeczno-gospodarczym. Zmienia się też znaczenie i rola szkolnictwa wyższego, które obecnie postrzegane jest zarówno jako narzędzie wyrównywania szans a także istotny czynnik wzmacniania innowacyjności i konkurencyjności gospodarki oraz budowania potencjału społeczno-gospodarczego.

Autorka podejmuje wysiłek analizy polityki finansowej wobec szkolnictwa wyższego w latach 2010-2023. W zadowalający sposób Doktorantka uzasadnia wybór analizowanego okresu, wskazując na zachodzące wówczas zmiany, które miały istotny wpływ na funkcjonowanie uczelni wyższych, kształtując ich możliwości finansowe oraz poziom rozwoju naukowego i jakość kształcenia. Zatem celem pracy jest dokonanie analizy polityki finansowej w odniesieniu do systemu szkolnictwa wyższego jako jednej z polityk publicznych. Pozwala to umiejscowić pracę w dyscyplinie nauk o polityce i administracji (*z uwagą sformułowaną w*

dalszej części recenzji). Podjęcie takiego tematu z punktu widzenia dokonania analizy dystrybucji i wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na działalność uczelni wyższych sugeruje odniesienie się do większej liczby uczelni w celu dokonania stosownych porównań i wyciągnięcia wniosków. Natomiast w dysertacji skupiono się wyłącznie na Uniwersytecie Zielonogórskim. Jednakże analiza rozprawy oraz sposób prowadzonego przez Doktorantkę wywodu wraz ze wskazaniem argumentów przemawiających za skupieniem się na jednej uczelni pozwalają uznać takie rozwiązanie za wyczerpujące. Istotnym wzbogaceniem zakresu rozważań jest odniesienie się do zróżnicowanych ról i funkcji jakie pełni współczesna uczelnia wyższa, co sytuuje ją jako ważny element systemu społeczno-ekonomicznego, wpływający jednocześnie na jego funkcjonowanie.

Dokonana została analiza obszernej literatury przedmiotu jak też odpowiednich aktów prawnych co pozwoliło Autorce na kompleksowe przedstawienie rozwoju systemu szkolnictwa wyższego w Polsce jak też wskazanie na jego specyfikę i obszary aktywności.

Należy podkreślić na kompleksowe podejście do omawianego zagadnienia, co między innymi przejawia się w podkreśleniu związku systemu finansowania uczelni nie tylko z ich rozwojem i stabilnością ale także ich wpływem na szeroko pojmowany rozwój społeczno-gospodarczy w jego wymiarze lokalnym i regionalnym. W powiązaniu ze wskazaniem wyzwań oraz odniesieniem się do potencjału uczelni wyższych jak też zwróceniem uwagi na kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego oraz procesem jego dostosowywania się do warunków otoczenia, recenzowana praca posiada istotny walor poznawczy i informacyjny.

Przedstawione w dysertacji zagadnienia zostały ujęte w pięć rozdziałów, których treść odpowiada głównemu tematowi pracy. Kolejność oraz struktura rozdziałów odpowiada stawianym w dysertacji doktorskiej wymogom. Język pracy poprawny, wywody logiczne, widoczny duży nakład pracy i zaangażowanie Autorki w przygotowanie opracowania.

Uwagę zwraca brak rozdziału metodologicznego, zagadnienia dotyczące problematyki badawczej oraz zastosowanych metod zostały przedstawione we wstępie pracy. W związku z tym brak jest odniesienia się do teoretycznych aspektów zagadnień metodologicznych. Można przyjąć takie rozwiązanie za właściwe ze względu na umieszczenie we wstępie prezentacji oraz opisu zastosowanych w pracy metod badawczych.

Poszczególne rozdziały przedstawiają zagadnienia związane z procesem finansowania uczelni wyższych oraz pozwalają na zapoznanie się z najważniejszymi wyzwaniami i możliwościami stojącymi przed systemem szkolnictwa wyższego. Tak więc w Rozdziale I przedstawiona

zostaje rola i znaczenie szkolnictwa wyższego jako ważnego elementu procesu rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturowego. Odnosi się on także do procesu formułowania polityki publicznej w odniesieniu do zadań systemu szkolnictwa wyższego. Przedstawione zostają także główne aspekty procesu finansowania szkolnictwa wyższego. Pojawia się tutaj jednak wątpliwość dotycząca zasadności tak szerokiego opisu kontekstu historycznego w odniesieniu do systemu szkolnictwa wyższego (podrozdział 1.2 , 1.2.1 str. 34-60), co nie wydaje się być kluczowe dla całości pracy, za wyłączeniem końcowej części tekstu.

Rozdział II to podstawy prawne funkcjonowania uczelni wyższych wraz z aspektami naukowo-dydaktycznymi i organizacyjno-technicznymi. W rozdziale tym Autorka w zwięzły i kompetentny sposób przedstawia główne obszary działalności uczelni wyższych jak też zapoznaje czytelnika z ich specyfiką.

W Rozdziale III zapoznajemy się z problematyką finansowania szkół wyższych oraz systemem zarządzania środkami finansowymi w sektorze szkolnictwa wyższego. Ujęcie i zaprezentowanie zagadnienia wskazują na znajomość tematu i pogłębioną analizę dostępnych źródeł. Rozdział ten jest znacznie krótszy objętościowo od pozostałych co powoduje pewną dysharmonię w lekturze i odbiorze całego dzieła.

W Rozdziale IV przedmiotem analizy jest Uniwersytet Zielonogórski jako studium przypadku w aspekcie zarządzania finansami w polskich uczelniach publicznych. Poznajemy tutaj specyfikę organizacyjno-finansową funkcjonowania Uniwersytetu a także zapoznajemy się z wnioskami i rekomendacjami, które mogą mieć zastosowanie w praktyce funkcjonowania uczelni wyższych. Rozdział ten stanowi interesujący materiał oparty na bogatej analizie źródłowej.

Przedmiotem Rozdziału V jest wypracowanie postulatów w zakresie usprawnienia systemu zarządzania finansami uczelni wyższych jak też w odniesieniu do polityki państwa wobec szkolnictwa wyższego. Może on stanowić wraz z Zakończeniem pracy interesujący materiał do działań związanych z procesem doskonalenia systemu finansowania oraz rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce.

Podjęta problematyka wskazuje, że funkcjonowanie sektora szkolnictwa wyższego zajmuje bardzo ważne miejsce w procesie realizacji polityki publicznej państwa, podobnie jak potrzeba wypracowania skutecznych i stabilnych mechanizmów finansowania uczelni publicznych. Kolejna sprawa to wskazanie na rolę i znaczenie ośrodków naukowo-dydaktycznych w procesie rozwoju społeczności lokalnych oraz wzmacniania potencjału

konkurencyjnego regionu. Takie ujęcie zagadnienia wiąże się z postulowaną rolą uczelni wyższej jako inicjatora i kreatora działań na rzecz rozwoju potencjału innowacyjnego układu terytorialnego a w szczególności praktycznej realizacji koncepcji rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Tutaj można odnieść się do wkładu recenzowanej pracy w obszar działań związanych z analizą wyzwań stojących przed szkolnictwem wyższym, co będzie swoistym wkładem w pogłębienie refleksji na temat „edukacji dla przyszłości” z korzyścią dla osób kształconych się oraz otoczenia uczelni wyższych. Istotne jest wskazanie na proces transformacji systemu szkolnictwa wyższego a także na potrzebę systematycznych zmian, które muszą być nieodzownym elementem w relacjach z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Jest to swoistym warunkiem kształtowania się silnej pozycji uczelni wyższej w otaczającym środowisku, w którym powinna ona pełnić rolę inicjatora zmian i rozwoju.

Niezwykle przydatne dla praktyki funkcjonowania sektora szkolnictwa wyższego są wnioski dotyczące efektywności działań uczelni wyższych w kontekście wdrażania nowych mechanizmów finansowania, co wpływa na kształtowanie i rozwój określonych form zarządzania oraz angażowania się we współpracę z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Autorka wyczerpująco wyjaśniła potrzebę podjęcia badań w obszarze finansowania szkolnictwa wyższego w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu kształcenia jak też organizacji i rozwoju uczelni wyższych postrzeganych jako aktywne podmioty w środowisku lokalnym i regionalnym. Odnosząc się do literatury przedmiotu oraz analizy dokumentów sformułowała przedmiot i cel badań oraz problem badawczy i wynikającą z niego hipotezę. Jako przedmiot badań Autorka wskazuje system finansowania sektora szkolnictwa wyższego, z kolei celem pracy jest analiza polityki finansowania szkolnictwa wyższego w Polsce w latach 2010 – 2023, ze szczególnym uwzględnieniem jej wpływu na rozwój uczelni na przykładzie Uniwersytetu Zielonogórskiego, oraz ocena efektywności w tym zakresie, w kontekście wprowadzonych reform i globalnych wyzwań.

Sformułowany w pracy główny problem badawczy jak też problemy szczegółowe w pełni odpowiadają przyjętemu celowi pracy. Należy zaznaczyć, że konstrukcja i logiczna struktura celów, problemów i szczegółowych pytań badawczych stała się osią przedstawiania treści i weryfikowania hipotezy głównej i hipotez szczegółowych.

Natomiast pewne zastrzeżenia budzi korelacja głównego problemu badawczego z postawioną w pracy hipotezą główną. Problem badawczy odnosi się do głównych wyzwań i efektów polityki finansowej Państwa wobec szkolnictwa wyższego. Natomiast hipoteza główna

stwierdza, że główny wpływ na politykę finansową w latach 2010 – 2023 miały zmiany w prawie oraz Pandemia Covid – 19. Dopiero analiza problemów szczegółowych oraz zapoznanie się ze szczegółowymi hipotezami pozwala na właściwą interpretację głównego obszaru badawczego i wejście w tok rozumowania Autorki. Dalszy tok poszukiwań badawczych oraz zgromadzony w związku z tym materiał są już w pełni zgodne z założonym celem rozprawy i pozwoliły na wypracowanie stosownych wniosków i propozycji w obszarze objętym tematem pracy. Przedstawiona w pracy problematyka oraz specyfika poruszonych zagadnień, jak też odniesienie się do szerokiego spektrum uwarunkowań pozwalają na bardzo szerokie i interesujące ujęcie zagadnienia kształtowania się polityki finansowej w odniesieniu do uczelni wyższych. Otrzymujemy zatem wieloaspektową analizę o charakterze społeczno-ekonomiczno-politycznym uwzględniającą proces transformacji i adaptacji uczelni wyższych do zmieniających się warunków.

W celu rozwiązania problemu badawczego oraz zweryfikowania hipotezy zastosowano metody badawcze odpowiednie dla zakresu i skali badanego zjawiska. Tak więc zastosowana została :

- Metoda analizy systemowej,
- Analiza instytucjonalno-prawna,
- Metody komparatywne
- Perspektywa instytucjonalizmu historycznego

W wykazie zastosowanych metod nie została wymieniona metoda analizy dokumentów, mimo, że w treści dysertacji odnajdujemy odwołania do tej metody w kontekście wykorzystania danych i informacji pochodzących z dokumentacji uczelni.

Jednocześnie w części pracy poświęconej metodom badawczym Autorka nie odwołuje się do literatury przedmiotu w zakresie metodologii badań naukowych.

Jednakże w ocenie metodologicznych założeń projektu badawczego należy stwierdzić, że są one spójne i czytelne, a sam projekt został prawidłowo skonstruowany i przeprowadzony, co umożliwiło osiągnięcie założonych celów oraz uzyskanie w dalszej kolejności wyczerpujących odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Niewątpliwym walorem pracy jest dobre ukazanie obszarów problemowych, co czyni ją spójną i świadczy o dobrym zrozumieniu przez Autorkę podjętej problematyki badawczej.

Przedstawione w dysertacji rozwiązanie postawionego problemu badawczego będzie przydatne dla efektywniejszej realizacji polityki publicznej w zakresie rozwoju szkolnictwa wyższego poprzez racjonalizację systemu finansowania zapewniającego efektywność i wysoką jakość systemu edukacyjnego oraz jego wpływ na zwiększenie konkurencyjności polskich uczelni. Uzyskane wyniki badań cechują się dużą przydatnością dla praktyki. Staje się to możliwe poprzez wskazanie na szereg uwarunkowań oraz związków zachodzących pomiędzy różnymi czynnikami mającymi wpływ na finansowanie sektora szkolnictwa wyższego, osiąganie przez niego efektów w zakresie jakości kształcenia oraz wypracowywanie metod racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami. W efekcie prowadzi to do wzmocnienia pozycji uczelni wyższych w środowisku społeczno-gospodarczym. Jednocześnie wskazywane są kierunki i propozycje działań, które będą wspierać rozwój działalności naukowo-dydaktycznej jak też długofalowo wzmocnią system polityki naukowej jako polityki publicznej. Zagadnienia te stanowią w szczególności zawartość podsumowania dysertacji (str. 270 – 275), będąc zarazem bardzo interesującym fragmentem pracy istotnym z punktu widzenia praktyki realizacyjnej.

Baza źródłowa pracy obejmuje pozycje zwarte, dokumenty formalno-prawne, artykuły w czasopiśmie i periodykach fachowych oraz źródła internetowe. Zastosowana literatura, pomimo wcześniej sygnalizowanego braku pozycji metodologicznych, pozwoliła Autorce na zrealizowanie badań i ich odpowiednie przedstawienie. Pojawia się pewna wątpliwość co do usytuowania rozważań w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Za takim odczytaniem przemawia jednak przedmiot badań, które dotyczą finansowania systemu szkolnictwa wyższego, którego rozwój zwłaszcza w odniesieniu do kształcenia akademickiego stanowi istotny element polityki publicznej państwa. Także zastosowane metody mają zastosowanie w naukach o polityce i posiadają tu ugruntowaną tradycję.

Należy stwierdzić, że podjęty temat jest ważny z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania systemu polityki społecznej, gdzie istotnym elementem jest zapewnienie warunków dla wysokiej jakości procesu kształcenia na poziomie wyższym.

Struktura ocenianej pracy przedstawia logiczną całość, jest prawidłowo skonstruowana, przejrzysta, spójna oraz spełnia wszystkie wymogi formalne. Założony przez Autorkę cel został zrealizowany. Pod względem merytorycznym recenzowana rozprawa jest zgodna zarówno z celami, jak i założeniami metodologicznymi. Język pracy odpowiedni do zakresu i specyfiki poruszanych zagadnień. Autorka z dużą wnikliwością przeanalizowała omawiane zagadnienie,

widoczna jest także dogłębna znajomość i pełne rozeznanie tematu. Zagadnienie, będące przedmiotem zainteresowania Autorki jest obszerne i wielopłaszczyznowe, stąd też w mojej ocenie odniosła się Ona do najważniejszych aspektów, które zostały uznane za celowe z punktu widzenia poruszanej problematyki.

W zakresie oceny merytorycznej dysertacji należy podkreślić potencjał naukowy doktorantki oraz dobre rozeznanie w zakresie badanej problematyki. Należy też zwrócić uwagę na interdyscyplinarne osadzenie przedstawionej problematyki co daje podstawy do wieloaspektowego spojrzenia na analizowane zagadnienie co w odniesieniu do praktyki umożliwia zintegrowane podejście do zagadnienia finansowania szkolnictwa wyższego jako elementu polityki państwa. Wiąże się to z uwzględnieniem wielu różnorodnych czynników oraz zróżnicowanym podejściem w odniesieniu do instrumentów polityki publicznej przez dostosowanie rozwiązań prawnych, instytucjonalnych, organizacyjnych oraz kierunków i sposobu finansowania przedsięwzięć do specyficznych potrzeb systemu szkolnictwa wyższego. W pracy wykorzystano liczne pozycje literatury przedmiotu, akty prawne oraz materiały źródłowe. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w Bibliografii, która jednak nie została opracowana zgodnie z obowiązującymi wymogami. Ponadto w odniesieniu do źródeł internetowych brak jest wskazanej szczegółowej daty dostępu.

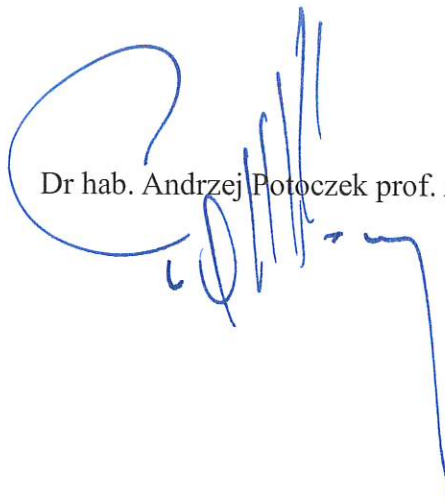
Rozprawa doktorska mgr. Inż. Katarzyny Łasińskiej stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Na podstawie weryfikacji i oceny wyników badań własnych, Autorka postuluje wdrożyć rozwiązania, które mogą doprowadzić do poprawy systemu finansowania sektora szkolnictwa wyższego poprzez doskonalenie polityki publicznej państwa w tym zakresie. Doktorantka trafnie zidentyfikowała i zasugerowała działania naprawcze i mechanizmy, które w efekcie mogą doprowadzić do poprawy funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego oraz wzmocnienia jego pozycji naukowo-dydaktycznej i społeczno-organizacyjnej.

Rozprawa doktorska mgr inż. K. Łasińskiej stanowi samodzielnie przygotowane dzieło, które prezentuje ogólną wiedzę tematyczną w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedstawiona do oceny dysertacja stanowi opracowanie uzupełniające dotychczasowy stan wiedzy, obejmujący mechanizmy, działania i uwarunkowania związane z finansowaniem szkolnictwa wyższego.

Doktorantka wykazała niezbędną umiejętność właściwego opracowania i interpretacji uzyskanych wyników. Zarazem oceniana dysertacja stanowi wartościowe kompendium wiedzy dla reprezentantów środowiska naukowego oraz praktyków zajmujących się kształtowaniem systemu finansowania szkolnictwa wyższego z perspektywy polityki Państwa.

Praca spełnia wymogi wyznaczone dysertacjom doktorskim. Napisana jest rzetelnie i ze znawstwem badanych problemów, wskazuje na istotne fakty, wzbogacając współczesną wiedzę z zakresu nauk o polityce i administracji. Przedstawiona dysertacja ma także duże znaczenie poznawcze, zarówno pod względem merytorycznym, jak i metodologicznym.

Zatem, uznając zgodność przedłożonej pracy z wymaganiami stawianymi rozprawom doktorskim oraz, biorąc pod uwagę wartość merytoryczną przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej stwierdzam, że spełnia ona warunki i wymagania stawiane pracom tego rodzaju, określone w Art. 187 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz.U. z 2018 r. poz. 1668 tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 574. Na tej podstawie wnoszę o dopuszczenie mgr inż. Katarzyny Łasińskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. Andrzej Potoczek prof. AJ